

Rond Savenberg en zijn Balladen

Ward Ruyslinck, in *Het Daghet*, 1948

Van Gorters *Mei* kon men zeggen dat zij ‘een nieuwe lente en een nieuw geluid’ in onze letteren vertegenwoordigde. Het valt te betwijfelen of de poëzie van Willem Savenberg in onze jonge Vlaamse étalage van klein-dichterlijke handelswaren aanspraak zou kunnen maken op diezelfde eretitel. De poëzie van Savenberg is alleszins de poëzie van ‘lente en geluid’ (al blijkt zij ook voornamelijk doordrongen van de geur van ‘wilde bladeren’), doch nieuw is zij stellig niet. Zij is, en dergelijk woord is reeds veelzeggend met betrekking tot de eng-cyclische nietswoorderij der huidige generatie, zij is ‘hernieuwd’. In Savenberg durf ik de hernieuwer van de volkse, exoterische ballade begroeten, de ballade van ‘liefde, dood en strijd’ – motieven, zelfs doorstippeld met een fijne middeleeuwse penseelpunt. Hoezeer doet ‘Een Sproke’ me niet denken aan *Heer Halewijn*, die op de grens staat tussen volkspoëzie en kunstpoëzie. En wanneer ik exempli causa nog zou aanhalen de veruit meest verfijnde bloem van de middeleeuwse balladen *Het Daghet in den Oosten*, dan beoog ik hiermede geen parallel te trekken tussen deze ballade en die van Savenberg, doch hiermee meen ik te mogen wijzen op het feit dat, met de poëzie van Savenberg, het werkelijk ‘daghet’ in *Het Daghet*. Er is hier inderdaad sprake van een hernieuwing die me, daar waar de dichter een uitgesproken lyrisch accent weet aan te slaan, doet denken aan ‘le cœur fendu’ van François Villon. Geen conventie evenwel bij Savenberg, tenzij het voor hem stereotiepe ‘het diet’, dat hij wel elders mag hebben ontfutseld, maar waar we ons toch geen kwaad bloed kunnen in maken, te meer daar het de atmosfeer van het geheel ten goede komt.

Nochtans vloeit er een moderne epische klank door deze balladen, aan vele zijden gedekt door een warme, diep-menselijke toon. Hier niet meer het enge verband met de natuur, dat de ballade, tot zelfs nog zeer intens met Goethe, de vele eeuwen langs als een traditioneel genre heeft weten te spijkeren. En toch, welk een vooraanstaande rol blijft bij Savenberg niet vervullen het dramatische element ‘dood’, de spil van de ballade ‘par excellence’, dikwijls in confluentie met de liefde als zinnelijk element. Naast ‘Een Sproke’ treft ons ongetwijfeld die tragische ironie van het lot die ook in ‘Klein Verhaal van den Dood’ een niet onbelangrijke functie vervult : niet altijd komt de dood tot ons, dikwijls gaan wij zelf tot de dood. Willen we deze beide gedichten aan ’n meer nauwkeurige Detail-forschung onderwerpen, welk een openbaring zouden ze niet betekenen! Een openbaring van het ogenschijnlijk oppervlakkig zeer brutale, het zeer cynisch-angulaire, dat weldra tot een verfijnde (we zullen niet zeggen ‘gestileerde’) en doorvoelde exhalatie van de door medelijden en bezonkenheid gezegende ontroering wordt.

Kunnen we hier gewagen van een gecompliceerde vorm, van deinende golven pathos? Ik geloof het niet. Hoe moeilijk is het nochtans bij de beoefening van dit genre alle retorische exponenten onverlet te laten. Door deze eenvoud en directheid van zeggings, wint de dichter dan ook aan volledigheid en preciesheid van gedachte, en meteen durven we de uitdrukking gebruiken ‘volkse poëzie’. Het is een poëzie die daar gehamerd staat, met soms zware en logge curven, maar zij spreekt tegelijkertijd én tot de verbeelding én tot het gevoelen. Wij

moeten niet nadenken bij het lezen van een dergelijk gedicht. En dán alleen verdragen wij dat een gedicht achttien strofen lang uitbrandt, al wil de dichter het ook als een ‘klein verhaal’ beschouwen. Gelukkig heeft Savenberg ingezien (hij had zulks trouwens niet in te zien: zijn temperament pleit voor zichzelf) dat het spoor van zijn allitererende jongere collega's in te volgen betekenen zou : spreken op de wijze van een zuigeling, in stamelklanken, die tot aan de sterren slierten, doch op hun hele baan geen sterveling ontmoeten die de draagwijdte van hun ontboezemingen achterhaalt – of, naar het gezegde van Tagore: ‘Baby knows all manner of wise words, though few on earth can understand their meaning’. Trouwens, de stem van een dergelijk dichterschap heeft geen roemrijk aandeel in het Vlaamse poëziekoor : ‘ils vivent ce que vivent les roses: l'espace d'un matin ...’.

Levert Willem Savenberg ons hier niet het bewijs dat men niet steeds naar nieuwe formules hoeft te grijpen om te kunnen doorgaan voor jong en persoonlijk? Ik ben er haast van overtuigd dat hij de meeste kansen in handen heeft om de ballade bij ons te hernieuwen, en, wanneer hij zich werkelijk bewust blijft van de ontgensprekelijk hoge waarde der literaire traditie, alsmede van de eerbied die men deze traditie te allen tijde, in de mate van het mogelijke verschuldigd is, is het niet uitgesloten dat de dichter van ‘Een Sproke’ in deze richting een ‘Nieuwe Gids’ wordt voor de nog altoos zo schemerige toekomst van Vlaanderen.¹

Afbeelding afkomstig van
<https://www.kinderuur.be/>

¹ Willem Savenberg (1919-2007) schreef – naast de hier beschreven Balladen – verhalen en streekgebonden liedjesteksten. In 1947 organiseerde hij voor alle kinderen in zijn woonplaats, Sint-Genesius-Rode één groot Sinterklaasfeest met een door hem geschreven toneelstuk. Er werd toen gespeeld voor 600 kinderen met overdonderend succes, zodat dit de jaren daarop herhaald moest worden. Zo ontstond de toneelvereniging ‘Kinderuur van Nonkel Wim’ (in die tijd van Nonkel Bob en Tante Terry moest het natuurlijk ook Nonkel Wim worden). Het Kinderuur groeide uit tot een volwaardig toneelgezelschap dat naast Sinterklaasstukken ook op andere tijdstippen in het jaar voorstellingen gaf. In 1954 werd van Willem Savenberg *Het sterretje Stompestaart*, Kerstspreekje in drie bedrijven, uitgegeven door Desclee, De Brouwer, Brugge-Bussum. In de Erfgoedbibliotheek Hendrik Conscience worden 16 titels bewaard, maar geen balladen. Door zijn aandacht te richten op het toneel was er geen tijd om een ‘Nieuwe Gids’ voor de toekomst van de ballade in Vlaanderen te worden, zoals Ruyslinck had gehoopt.